

УДК 81'364

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-1-21>**Олена ДОЦЕНКО,**

orcid.org/0000-0002-7549-4290

аспірантка кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(Дніпро, Україна) edots@ukr.net**ОБ'ЄКТИВАЦІЯ СЛОВОТВІРНОЇ СТРУКТУРИ АНГЛІЙСЬКИХ СЛІВ
ІЗ СЛОВОТВОРЧИМ ФОРМАНТОМ -MENT**

Зручним засобом об'єктивації словотвірної структури слова є штучна реляторна мова аплікативної моделі. Ця мова використовується для опису та знаходження лінгвістичних інваріантів мови. Аплікативна породжувальна модель вважається категорією абстрактної дериваційної системи, основу якої становить обмежена кількість вихідних об'єктів та правила деривації похідних об'єктів. У статті використано три афікси-релятори: R_1 – вербалізатор, R_2 – номіналізатор, R_3 – ад'єктиватор. Морфемна основа O виступає первинним операндом, а три релятори – це оператори. Процес аплікації пояснюється як процес приєднання функції (релятора) до свого аргументу (морфемної основи). В аплікативній породжувальній моделі операція аплікації являє собою дериваційний крок. В основі кожного дериваційного кроку полягає процес приєднання словотворчого форманту до похідного слова. Словотвірну структуру слова становить множинність дериваційних кроків, необхідних для породження слова. На думку провідних лінгвістів, за допомогою аплікативної породжувальної моделі можна пояснити відносини між реальними мовними об'єктами в динаміці процесів синхронії, а також розглянути план змісту окремо від плану вираження.

Метою статті є дослідження й аналіз словотвірної структури англійських слів із суфіксом *-ment*. Об'єктом аналізу слугують англійські слова з формантом *-ment=flex*. Предметом дослідження вважається словотвірна структура англійських слів із суфіксом *-ment*. У статті розглянуто питання об'єктивації англійських іменників на *-ment*. За допомогою реляторної мови аплікативної породжувальної моделі проаналізовано та виявлено R -структури англійських іменників. У результаті дослідження дійшли висновку, що англійські іменники з формантом *-ment* можуть утворюватись від різних частин мови, а саме: від дієслова, іменника та прикметника.

Ключові слова: релятор, аплікативна породжувальна модель (АПМ), об'єктивація словотвірної структури.

Olena DOTSENKO,

orcid.org/0000-0002-7549-4290

Postgraduate Student at the Department of Translation Studies and Linguistic Training for Foreigners
Oles Honchar Dnipro National University
(Dnipro, Ukraine) edots@ukr.net**OBJECTIFICATION OF THE WORD-FORMATION STRUCTURE OF ENGLISH
WORDS WITH THE WORD-FORMING FORMANT -MENT=FLEX**

The applicative generative model and its language are considered to be the most convenient and suitable way of objectification of the word-formation structure. This language is used to describe and find linguistic invariants. The applicative generative model is known to relate to the category of the abstract derivation system with the limited number of original objects and the rules of derivation. The article deals with three relator-affixes such as R_1 (a verbalizer), R_2 (a nominalizer), R_3 (an adjectivizer). The morphemic stem O serves as an initial operand and the three relators are operators. The application process can be explained as an act of adding the function (a relator) to its argument (a morphemic stem). The application operation in the applicative generative model is determined by derivative steps. The process of adding the word-forming affix to the derivative word comprises each derivative step. The word-forming structure is based on the great number of derivative steps required for word generation. The outstanding linguists state that it is possible both to explain relations between natural linguistic phenomena within synchrony processes and research the plane of content apart from the plane of expression with the help of the applicative generative model.

The author of the article tries to research and analyze the word-formation structure of English words with the suffix *-ment*. The object of the study is English words with the word-forming formant *-ment*. The subject of the study is the word-formation structure of English words with the suffix *-ment*. The article is devoted to solving the problem of objectification of English nouns with the suffix *-ment*. R -structures of English nouns were analyzed with the help of the applicative generative model and all these structures were described in the article. The result of the research leads to the conclusion that English nouns with the word-forming formant *-ment* can be generated from different parts of speech such as the verb, the noun, the adjective.

Key words: a relator, the applicative generative model (AGM), objectification of the word-formation structure.

Постановка проблеми. Протягом усього періоду розвитку словотвірної системи англійської мови перед лінгвістами постійно постає чимало проблем, пов'язаних із словотвірною структурою англійських слів. Незважаючи на значний внесок мовознавців у розвиток словотвору англійської мови, залишилось ще чимало питань, що потребують нагального вирішення.

Аналіз досліджень. Так, наприклад, П. А. Соболева стверджувала, що дослідження словотвірної системи мови має вирішити такі проблеми, як об'єктивація словотвірної структури слова, визначення відповідностей між словотвірною та морфологічною структурою слова та системне зображення словотвірного рівня мови (Соболева, 1972: 165).

Мета статті полягає в розв'язанні проблеми об'єктивації словотвірної структури англійських іменників із суфіксом *-ment*, адже словотвірна структура вищезазначених слів не була проаналізована належним чином у мовознавстві.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивацію словотвірної структури слова П. А. Соболева розуміє як зображення дериваційних кроків. Зазначимо, що для належної репрезентації словотвірних відношень необхідно є реляторна мова аплікативної породжувальної моделі (АПМ). Ця модель являє собою абстрактну дериваційну систему з обмеженою кількістю вихідних об'єктів та правил деривації похідних об'єктів (Соболева, 1972: 170).

Базовими складниками АПМ є непохідний корінь або морфемна основа слова, що зображується як *O*. Водночас в аплікативній моделі наявні так звані релятори (морфема або група морфем), що позначають як *R* і надають слову частиномовного значення. Залежно від цього визначення, *R*-слова можуть позначатись як *R₁*, що відповідає дієслову, *R₂* – іменнику, *R₃* – прикметнику, *R₄* – прийменнику. Так, аплікативна породжувальна модель відображає частиномовну організацію дериваційних кроків.

У статті обґрунтовано структурні моделі з реляторами *R₁*, *R₂* та *R₃*. Як приклад, розглянемо модель та структуру іменника *muniment*. Модель цього слова зображено як *R₂N*, а структура – *R₂O*, в якій *moni* відповідає морфемній основі слова, яка позначає іменник, а *-ment* – словотворчий формант, що в ролі функції додається до свого аргументу.

Результатом дослідження віддієслівних іменників із суфіксом *-ment* є такі моделі та структури:

Модель *R₂V* (структура *R₂R₂O*)

abutment

(abut → abutment) – (межувати – межа, опора);

commencement

(commence → commencement) – (починати – початок);

argument

(argue → argument) – (сперечатися – суперечка);

seducement

(seduce → seducement) – (спокушати – спокуса);

impediment

(impede → impediment) – (перешкоджати – перешкода);

ejectment

(eject → ejectment) – (виселяти – виселення);

ligament

(ligate → ligament) – (накладати лігатуру – лігамент);

furnishment

(furnish → furnishment) – (постачати – постачання);

cajolement

(cajole → cajolement) – (обманювати – обман);

nourishment

(nourish → nourishment) – (живити – живлення);

harassment

(harass → harassment) – (турбувати – занепокоєння);

abashment

(abash → abashment) – (бентежити – збентеження);

avermment

(aver → averment) – (стверджувати – підтвердження).

Модель *R₂R₁V* (структура *R₂R₁R₁O*)

eracement

((rase → erase) → eracement) – (витерти – зтерти – зтирання);

engorgement

((gorge → engorge) → engorgement) – (об'їдатися – жадно їсти – обжерливість);

entrainment

((train → entrain) → entrainment) – (їхати поїздом – грузитися в поїзд – сідати в поїзд);

derailment

((rail → derail) → derailment) – (прокладати рейки – сходити з рейок – сходження з рейок);

Серед віддієслівних іменників із суфіксом *-ment* зустрічаються такі, що можуть бути одночасно співвіднесені з двома моделями, які представлені нижче.

Модель 1) *R₂R₂V* (структура *R₂R₂R₁O*) або 2) *R₂R₁V* (структура *R₂R₁R₁O*)

enravingment

1) ((ravish → ravishment) → enravishment) – (захоплювати – захоплення – захват);

2) ((ravish → enravish) → enravishment) – (захоплювати – зачаровувати – захват);

re-equipment

1) ((equip → equipment) → re-equipment) – (обладнати – обладнання – переобладнання);

2) ((equip → re-equip) → re-equipment) – (обладнати – переобладнати – переобладнання);

reattachment

1) ((attach → attachment) → reattachment) – (арештувати – арешт – повторний арешт);

2) ((attach → reattach) → reattachment) – (арештувати – повторно арештувати – повторний арешт);

disinvestment

1) ((invest → investment) → disinvestment) – (інвестувати – інвестиції – зменшення інвестицій);

2) ((invest → disinvest) → disinvestment) – (інвестувати – скорочувати інвестиції – скорочення інвестицій);

forebodement

1) ((bode → bodement) → forebodement) – (передвіщати – передвістя – погане передчуття);

2) ((bode → forebode) → forebodement) – (передвіщати – мати погане передчуття – погане передчуття);

adjudgement

1) ((judge_v → judgement) → adjudgement) – (судити – рішення суду – судове рішення, винесення вироку);

2) ((judge_v → adjudge) → adjudgement) – (судити – виносити вирок – судове рішення, винесення вироку);

rearmament

1) ((arm_v → armament) → rearmament) – (озброювати – зброя – переозброєння);

2) ((arm_v → rearm) → rearmament) – (озброювати – переозброїти переозброєння);

assortment

1) ((sort_v → sortment) → assortment) – (сортувати – сортування – асортимент);

2) ((sort_v → assort) → assortment) – (сортувати – сортувати – асортимент).

Відприкметникові іменники з суфіксом *-ment* утворюються за структурою – $R_2R_1R_3O$, де R_3O виступає морфемною основою, яка є прикметником.

estrangement

((strange → estrange) → estrangement) – (чужий – відчувувати – відчуження);

revilement

((vile → revile) → revilement) – (підступний – ображати – образи);

ennoblement

((noble → ennoble) → ennoblement) – (шляхетний – облагороджувати – облагородження);

disablement

((able → disable) → disablement) – (здатний – робити недієздатним – позбавлення працездатності);

refreshment

((fresh → refresh) → refreshment) – (свіжий – освіжати, підкріпляти – відпочинок, закуска);

ascertainment

((certain → ascertain) → ascertainment) – (впевнений – встановлювати, з'ясувати – з'ясування);

embrittlement

((brittle → embrittle) → embrittlement) – (крихкий – робити крихким – крихкість);

enlargement

((large → enlarge) → enlargement) – (великий – збільшувати – збільшення);

refinement

((fine → refine) → refinement) – (витончений – робити більш витонченим – витонченість);

enfeeblement

((feeble → enfeeble) → enfeeblement) – (слабкий – послаблювати) – послаблення).

Відіменникові іменники утворюються за такими моделями та структурами:

Модель R_2N (структура R_2R_2O)

feoffment

((feoff → feoffment) – (льон – льонове помістя);

rabblement

((rabble → rabblement) – (натовп – буйство);

justicement

((justice → justicement) – (справедливість – судочинство);

ledgement

((ledge → ledgement) – (планка, виступаючий край – кордон, пояс);

muniment

((muni → muniment) – (свята людина – грамота, документ про привілеї).

Модель R_2R_1N (структура $R_2R_1R_2O$)

enserfment

((serf → enserf) → enserfment) – (кріпосний, раб – закріпачувати – кріпосне право);

encystment

((cyst → encyst) → encystment) – (кіста, пузир – інкапсулювати, утворювати оболонку – інкапсулювання, утворення капсули);

discouragement
((courage → discouragement) → discouragement) – (хорообрість – приводити в сум – зневіра);

embaument
((bay → embay) → embaument) – (затока – вводити в затоку – затока, викривлення берегової лінії);

disbarment
((bar → disbar) → disbarment) – (бар'єр, що відділяє суддів від підсудних – позбавити звання адвоката – позбавлення звання адвоката);

enticement
((tice → entice) → enticement) – (приманка – заманювати – спокуса);

disbursement
((burse → disburse) → disbursement) – (кошель, біржа – витратити – витрати).

Модель $R_2R_1R_2N$ (структура $R_2R_1R_2R_2O$)
disillusionment

((((illusion → disillusion_v → disillusion_n) → disillusionment) – (ілюзія – розчаровувати – розчарування – розчарованість);

deployment
(((ploy → deploy_v → deploy_n) → deployment) – (хитрість, уловка – розгортати – розгортання – розсортування).

Висновки. У статті вирішено проблему об'єктивації іменників із словотворчим формантом *-ment*. Завдяки реляторній мові аплікативної породжувальної моделі зображено частиномовну структуру та дериваційні кроки англійських іменників із суфіксом *-ment*. Визначено, що морфемною основою для побудови зазначених іменників є не лише іменники, але й прикметники та дієслова. Аплікативна породжувальна модель являє собою універсальний засіб аналізу взаємодії словотвірної та семантичної систем мови, в чому і полягає завдання подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соболева П. А. Моделирование словообразования. Проблемы структурной лингвистики. Москва : Наука, 1972. С. 165–212.
2. Шаумян С. К., Соболева П. А. Основания порождающей грамматики русского языка: введение в генотипические структуры. Москва : Наука, 1968. 372 с.

REFERENCES

1. Soboleva P. A. Modelirovanie slovoobrazovaniya. Problemy strukturoj lingvistiki [Word-formation modelling. Problems of structural linguistics]. Moskva: Nauka, 1972. Pp. 165–212 [in Russian].
2. Shaumyan S. K., Soboleva P. A. Osnovaniya porozhdayushchej grammatiki russkogo yazyka: vvedenie v genotipicheskie struktury [Fundamentals of generative Russian grammar: introduction to genotypical structures]. Moskva: Nauka, 1968. 372 p. [in Russian].